

УДК 821.111

ВАЖНОСТЬ СЛУШАНИЯ И ПОНИМАНИЯ РЕЧИ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Н.Г. Рахимова¹, Г.Т. Эшонкулова²

Аннотация

В статье обсуждается важность слушания и понимания речи в преподавании английского языка.

Ключевые слова: интеграция, речевая деятельность, средство общения, монолог или диалог, речевые навыки

Ҳозирги замон жаҳон ҳамжамияти иқтисодий ҳаётининг глобаллашуви ва жаҳон интеграциялашув жараёнларини чуқурлаштирадиган ва интеграциялашган ягона ахборот технологиялари тизимининг пайдо бўлиши билан ажралиб туради. Таълим муассасасида энг муҳим вазифалардан бири талабаларни умуминсоний қадриятлар билан таништириш, уларни бошқа миллат вакиллари билан мулоқот қилиш қобилиятини ривожлантиришдан иборатдир. Тил коммуникация воситаси сифатида ушбу тилнинг маданияти ва дунёқарашини ўрганиш билан бирга бўлиши керак, чунки тил ва маданиятнинг ўзаро боғлиқлиги талабаларни самарали маданиятлараро мулоқотга тайёрлашга имкон беради.

Ҳозирги кунда мустақил Республикамизда хорижий тилларни мукамал биладиган етук мутхассисларга талаб ортиб бормоқда. Хусусан инглиз тилини ўрганишни давр тақозо этмоқда. Ҳар томонлама баркамол ўз касбини яхши билувчи кадрларни тайёрлаш мақсадида барча ўқув юртларида инглиз тилини ўқитишга катта эътибор берилётганлиги ҳаммамизга маълум.

Хорижий тилда нутқий мулоқотни амалга ошириш учун нутқ фаолияти турларига мос бўлган кўникма ва малакаларни шакллантириш талаб этилади. Нутқий фаолият: оғзаки ва ёзма тарзда амалга ошади. Оғзаки нутқ, яъни гапириш нутқий фаолиятнинг бошқа турлари билан ҳам боғлиқ ва бир-бирини тўлдиради. Тинглаб тушуниш ва ўқиш орқали маълумот олинса, гапириш ва ёзиш орқали маълумот узатилади. Талабаларда тинглаб тушуниш кўникмасининг қанчалик яхши шаклланганлиги гапириш ва тўғри талаффуз қилиш билан боғлиқ кўникмаларини ўстиришга ҳам ижобий таъсир кўрсатади ва хорижий тилда берилётган ахборот мазмунини аниқ тушунишга ҳамда ушбу ахборотни қайта айтиб бериш, яъни “retelling” билан боғлиқ кўникмаларни шакллантиришга ҳам ёрдам беради.

Хорижий тилдаги аудитив кўникмаларни ўстиришда ва гапиришга ўргатишда ўқитувчининг нутқи муҳим ўрин тутди. Ўқитувчи ўқув жараёнида ўрганилаётган хорижий тилда қанчалик кўп гапирса, аудиторияда хорижий тил муҳити шунчалик узоқ сақланиб туради. Бу эса ўз навбатида талабаларда тинглаб тушуниш кўникмаларини ўстиришга ёрдам беради.

Тинглаб тушуниш учун танлаб олинган матнлар хорижий тил ўрганувчиларининг ёшига, қизиқишига ва билим даражасига мос бўлиши лозим. Ўқитувчининг нутқини равионлиги, талаффузининг тиниқлиги, гапириш тезлиги ҳам меърий даражада бўлиши муҳим аҳамият касб этади.

Хорижий тилларда тинглаб тушуниш ва гапиришга ўргатишда турли хил йўналишдаги машқлардан фойдаланиш мумкин. Масалан, ўқитувчи талабаларнинг ёшига мос равишда монологик ёки диалогик нутқдан иборат бўлган матнни ўқиб эшиттириш учун тайёрлайди. Матнни эшиттиришдан аввал уларга топшириқ беради. Топшириқ қуйидагича бўлиши мумкин: матнни диққат билан тингланг ва тушунишга ҳаракат қилинг; матндаги тушунишга қийин бўлган

¹Рахимова Нилуфар Гиясовна, преподаватель английского языка, академический лицей Бухарского медицинского института, Узбекистан.

²Эшонкулова Гулрух Туракуловна, преподаватель английского языка, Академический лицей Бухарского медицинского института, Узбекистан.

қисмларни ўзбек тилига таржима қилинг; берилган саволларга жавоб беринг; матн мазмунини қисқача оғзаки ёки ёзма равишда баён қилинг.

Бундан ташқари хорижий тилларда тинглаб тушуниш ва гапиришга ўргатишда ролли ўйинлардан фойдаланиш, дарсни баҳс-мунозара шаклда ёки ўйин тариқасида ташкил этиш кенг қўлланилмоқда. Масалан, “Кинонинг ҳаётимиздаги роли” мавзусида баҳс-мунозара ўтказиш мумкин. Бунда мавзу қуйидаги бўлимларга ажратилади: турли жанрдаги фильмлар, уларнинг тамошабинларга таъсири; инсонларнинг маданий савияси ва таъбининг ривожланиши; кўнгилочар ва таълимий фильмлар.

Ушбу нутқий фаолият мобайнида талабалар ўртоқларининг фикрларини тинглаб тушунадилар ва ўз навбатида шахсий фикрларини баён этадилар. Тил ўйинлари талабалардаги уялиш, иккиланиш, хато қилиб қўйишдан чўчиш каби психологик тўсиқларни олиб ташлашга ва уларни ўйин асосидаги нутқий фаолиятда ҳеч иккиланмасдан фаол иштирок этишларига имкон яратади. Йўл қўйилган хатолар эса, ўйин тугагандан сўнг тўғриланади. Бу талабаларни ўз кучларига ишончини мустаҳкамлашга ва ўз фикрини ўрганаётган хорижий тилда ифодалашга ўргатади. Хорижий тилда тинглаб тушуниш ва гапиришга ўргатишга юқорида келтирилган омиллар ва тавсияларни ҳисобга олган ҳолда ўқув машғулотларини ташкил этиш аудитив кўникмаларни шакллантириш ва ўстиришда кафолатланган натижаларга эришишга ва хорижий тилни ўрганиш самарадорлигини оширишга ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Рустамов М.А. Инглиз тили уқув қуланмаси.-Т., 2006 й.

© Н.Г. Рахимова, Г.Т. Эшонкулова, 2019.